

МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ МЕТАКОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Сучасний принцип студентоцентричності навчання передбачає використання гнучких індивідуальних освітніх траєкторій, визнання компетенцій, що здобуті поза межами формальної освітньо-кваліфікаційної програми і т. і. Такий підхід мотивує студентів до самостійного вибору напрямів освіти й методів навчання, заохочує до оцінки власних знань, стимулює саморефлексію. Цілком очевидно виникає потреба у розвинутій метакогнітивній компетентності як здатності до активного моніторингу, регуляції, упорядкування пізнавальних процесів відповідно до когнітивних об'єктів або даних, на яких вони зосереджені з певною конкретною метою [Flavell, 232]. Над дослідженням механізмів розвитку метакогнітивної компетентності активно працюють учені, дидакти всього світу (Т. Доцевич, Т. Чернокова, J. Atkins, J. Dunlosky, H. Everson, A. Graesser, D. Hacker, S. Tobias, J. Williams та інші).

Метакогнітивна компетентність реалізується через прагнення здійснювати аналіз, координацію і корекцію власної інтелектуальної діяльності. На думку Т. Доцевич [1], її характеризують метакогнітивна обізнаність, активність й усвідомленість, перша з яких утворює змістовний компонент метапізнання особистості, виступаючи контентом для метакогнітивних знань, метакогнітивна активність, в свою чергу, виступає її процесуальною характеристикою, розкриваючи мотиваційні та конативні особливості метакогнітивної сфери особистості, а метакогнітивна усвідомленість наповнює змістом метапізнавальну активність особистості. Схожу концепцію метакогнітивних здібностей пропонує Т. Чернокова. Науковець включає у структуру метапізнання наступні компоненти: цілепокладання, програмування дій, контроль дій [2]. Така послідовність від узагальнення матеріалу до творчої

реалізації й самоаналізу сприяє самовдосконаленню та є невід'ємною складовою самоствердження особистості, її академічного й професійного вдосконалення.

Одним з найбільш результативних способів формування метакогнітивної компетентності дослідники (E. Amy, P. Ratto, P. Tarricone, K. Yancey) називають риторичну діяльність, що передбачає моніторинг та контроль контенту задля певної цілі, відповідає за переклад думки у зовнішнє символічне або усне вербальне зображення та вимагає самоаналізу. Саме публічний виступ й обговорення містять усі етапи розвитку метакогнітивної компетентності: обізнаність (підбір та обробка інформації для виступу), активність (безпосереднє висловлення думки), рефлексія (усвідомлення рівня ефективності дискурса). Так, вчені-дидакти P. Tarricone, K. Yancey для розвитку метакогніції рекомендують написання риторичного тексту. Дослідники впевнені, якщо студентові регулярно пропонувати описати процес власного мислення або пізнання, а викладач коректно контролюватиме таку рефлексивну роботу, це однозначно забезпечить розвиток рефлексивних звичок розуму [9], які призводять до покращення метапізнання уцілому [6]. У свою чергу, вчені P. Ratto та E. Amy Elizabeth доводять, що створення студентами «риторичних оповідань» (текстів для публічних промов), риторичних портфоліо позитивно впливає на розвиток метакогнітивної компетентності студентів та є одним з найбільш дієвих механізмів розвитку метакогнітивної компетентності студентів.

Отже, вважаємо, що риторична діяльність є резервним потенціалом та виступає дієвим механізмом у розвитку метакогнітивної компетентності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доцевич Т., Метакогнітивна компетентність майбутніх викладачів вищої школи. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди*. Психологія. – 2014. – Вип. 48. – С. 78 – 94.

2. Чернокова Т.Е. Метакогнитивная психология: проблема предмета исследования // *Педагогика*. – 2011.– Вып. 3. – С.155–158.
3. Flavell, J.H. (1976). Metacognitive aspects of problem solving. In L. Resnick (Ed.), *The nature of intelligence*. New York: Lawrence Erlbaum Associates.
4. Hacker, D.J., Dunlosky, J., & Graesser, A.C. (Eds.). (2009). *Handbook of metacognition in education*. New York: Taylor and Francis.
5. Ratto P., Amy E., (2015) *The Power of Critical Reflection: Exploring the Impact of Rhetorical Stories on Metacognition in First-Year Composition Courses*. Graduate Student Theses, Dissertations, & Professional Papers. 4596. <https://scholarworks.umt.edu/etd/4596>
6. Tarricone, P. (2011). *The taxonomy of metacognition*. New York: Psychology Press.
7. Tobias, S., & Everson, H. (2009). The importance of knowing what you know: A knowledge monitoring framework for studying metacognition in education. In D.J. Hacker, J. Dunlosky, & A.C. Graesser (Eds.), *Handbook of metacognition in education*. New York: Taylor and Francis.
8. Williams, J.P., & Atkins, J.G. (2009). The role of metacognition in teaching reading comprehension to primary students. In D.J. Hacker, J. Dunlosky, & A.C. Graesser (Eds.), *Handbook of metacognition in education*. New York: Taylor and Francis
9. Yancey, K.B. (1998). *Reflection in the writing classroom*. Logan: Utah State University Press. <http://wpacouncil.org/positions/outcomes.html>